

Araştırma Makalesi (Research Article)

Ege Üniv. Ziraat Fak. Derg., 2021, 58 (4):615-628
<https://doi.org/10.20289/zfdergi.871428>

Çiğdem KANTUR¹

Berna TÜRKEKUL^{2*}

¹ 6482 Sokak No:22 Kat:7 Daire:43, Yalı Mahallesi, Atakent, Karşıyaka, İzmir, Türkiye

² Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, 35100, Bornova, İzmir, Türkiye

* Sorumlu yazar (Corresponding author):
berna.turkekul@ege.edu.tr

Anahtar sözcükler: ihracat, karşılaştırmalı üstünlük, pazar payı, uluslararası rekabet, Vollrath endeksleri,

Keywords: export, comparative advantage, market share, international competitiveness, Vollrath indexes

Türkiye'nin pamuk ve pamuklu dokumada uluslararası rekabet gücü: sabit pazar payı ve açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük analizi*

International competitiveness of the Turkish cotton and cotton weaving products: a constant market share and revealed comparative advantage analysis

* Bu makale birinci yazarın yüksek lisans tezinden özetlenmiştir.

Alınış (Received): 31.01.2021

Kabul Tarihi (Accepted): 17.05.2021

ÖZ

Amaç: Bu çalışmada Türkiye'nin dünya pazarındaki rekabet gücünün pamuk ve pamuklu dokuma itibarıyla belirlenmesi amaçlanmıştır.

Materyal ve Yöntem: Çalışmanın ana materyali; UN COMTRADE'den sağlanan pamuk ve pamuklu dokuma ile ilgili dış ticaret verileridir. Veriler kullanılarak Türkiye ve rakip ülkeler için Nispi İhracat Avantajı (RXA), Nispi İthalat Avantajı (RMA), Nispi Ticaret Avantajı (RTA), Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler (RCA), İhracatta Uzmanlaşma (ESI) endeksi hesaplanmıştır. Dünya pazarında meydana gelen değişim ve bu değişimin ardında yatan nedenler ise sabit pazar payı analizi ile açıklanmıştır.

Araştırma Bulguları: Türkiye'nin kültü pamukta rakipleri karşısında bir üstünlüğü söz konusu değildir. Türkiye ele alınan dönemde kardelenmiş pamukta daha avantajlı konuma gelmiştir. RTA endeksi açısından ise ele alınan dönemde sınırlı bir avantaja sahiptir. Pamuklu dokuma açısından sonuçlar incelendiğinde diğer ürünlerden farklı bir durumda olmadığı, rekabet gücünün az olduğu bulunmuştur.

Sonuç: Elde edilen sonuçlar incelendiğinde pamukta Türkiye'nin yurtiçi talebini karşılayamadığı için talebin %50'sinden fazlasını ithalat yoluyla karşıladığı bulunmuştur. Türkiye'nin kardelenmemiş pamukta (5201) rekabet gücü yok iken, kardelenmiş pamukta (5203) zayıf derecede üstünlüğü söz konusudur. Pamuklu dokuma açısından da Türkiye'nin zayıf derecede üstünlüğü söz konusudur.

ABSTRACT

Objective: The objective of this study was to determine Turkey's competitiveness in the world market for cotton and cotton products.

Material and Methods: The main material of the study was the data on cotton foreign trade provided from UN COMTRADE. Using the data, relative export advantage (RXA), relative import advantage (RMA), relative trade advantage (RTA), revealed comparative advantages (RCA) with export specialization index (ESI) were calculated for Turkey and competing countries. Constant Market Share Analysis (CMS) was used to explain the change in the world market and the reasons behind this change.

Results: In raw cotton Turkey has disadvantages over its competitors. Turkey has become more advantageous in the considered period for carded/combed cotton. In terms of the RTA index, Turkey has a limited advantage. When the results are examined in terms of cotton weaving, it was found that it is not different from other products and has less competitiveness.

Conclusion: It was found that 50% of the cotton demand was met through imports, as it could not meet Turkey's domestic demand. While Turkey has no competitiveness in cotton not carded/combed (5201), it has a weak superiority in carded/combed cotton (5203). Turkey also has weak superiority in cotton weaving products.

GİRİŞ

Bir ülkenin uluslararası alanda rekabet edebilirliği; mikro açıdan firmanın, makro açıdan da endüstrinin ve ülkenin rekabet gücüne bağlıdır. Porter'a göre, uluslararası rekabet gücünün en temel belirleyicisi firmaların sahip olduğu rekabet gücüdür ve bu firmaların yüksek kalitede ve düşük maliyette üretim yapma yeteneğidir (Porter, 1990). Bundan dolayı firmaların rekabet güçlerini artırabilmek için verimli, maliyet düşürücü ve kaliteli üretim yapmaları gerekmektedir. Dahası firmaların belirleyeceği stratejiler öncelikli olarak firmaların piyasa içerisindeki performanslarını ve dolayısıyla içinde buldukları endüstrinin performansını önemli ölçüde etkilemektedir. Ülke düzeyinde uluslararası rekabet gücü ise bir ekonominin, ülke nüfusuna sürdürülebilir, yüksek yaşam standardı ve istihdam yaratma yeteneğidir (CEC, 2006). Bundan dolayı uluslararası rekabet gücü, sadece dışarıya mal satma ve dış ticaret dengesini sağlama yeteneği değildir. Bunun yanı sıra bir ülkenin gelir ve istihdam düzeyini artırabilme, yaşam kalitesinde kabul edilebilir ve sürekli artışlar sağlayabilme ve uluslararası pazarlardaki payını artırabilme yeteneğidir (Kırankabeş, 2009). Nitekim rekabet gücü yüksek ülkelerin refah düzeylerinin de daha hızlı artma eğiliminde olduğu görülmektedir. Bundan dolayı rekabet gücünü firmalar için tanımlamak nispeten kolaydır, fakat bölgelerin veya ülkelerin rekabet gücünü tanımlamak ise daha zordur.

Türkiye'de globalleşen dünyanın dışında kalmamak, sürekli büyüyen pazarda, pazar payını arttırmak ve bu pazar payını korumak için fırsat ve avantajlardan yararlanmaya çalışmaktadır. Bunun için Türk ekonomisinin uluslararası rekabet gücünün artırılması için çalışmalar, yasal düzenlemeler yapılmış ve önlemler alınmıştır.

Pamuk, tekstil sektörünün temel girdisi ve yüksek katma değer sağlayan bir hammaddedir. Ayrıca, pamuk çirçir, yağ, yem gibi birçok sanayinin hammaddesi durumundadır. Birçok sektörün hammaddesi olmasından dolayı pamuğa olan talep artmaktadır. Bu talep artışında nüfus artışının da etkisi bulunmaktadır. Buna karşın dünya pamuk üretiminin % 80'ini belirli ülkeler tarafından gerçekleştirilmektedir (T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, 2018). Dünyada ekim alanları açısından ilk sırayı Hindistan almaktadır. Aynı şekilde üretim miktarı açısından Hindistan, Çin'i geride bırakarak son yıllarda ilk sırada yer almaktadır. 2016/17 sezonunda pamuk üretiminde Çin ve Hindistan'ı sırasıyla ABD, Pakistan ve Brezilya takip etmektedir. Pamuk kullanımında ise en önemli ülkeler Çin ve Hindistan dışında Pakistan, Türkiye ve Bangladeş'tir. Önemli pamuk üreticisi olan ABD aynı zamanda pamuk ihracatında ilk sırada yer almaktadır. ABD'ni Hindistan, Brezilya, Avusturalya ve Özbekistan izlemektedir. Hem üretimde hem de tüketimde ilk sıralarda yer alan Çin aynı zamanda en önemli ithalatçı ülkedir. Diğer ithalatçı ülkeler Bangladeş, Vietnam, Türkiye ve Endonezya'dır (FAO, 2019).

Pamuk üreten ülkeler tekstil sektöründe ortaya çıkan talep artışlarına bağlı olarak üretim kapasitelerini ve uluslararası ticarete rekabet güçlerini arttırmak için çalışmaktadırlar. Özellikle 2005 yılında Çok Elyafli Anlaşma'nın kaldırılmasıyla pamuk ihracat ve ithalatında önemli paya sahip olan Uzakdoğu ülkelerinin (Çin, Pakistan, Bangladeş, Endonezya, Vietnam) pamuk ve pamuğa dayalı sanayi dış ticaretindeki ağırlığı artmıştır. Nitekim Türkiye Çin başta olmak üzere birçok Uzakdoğu ülkeleriyle Avrupa Birliği (AB) pazarında rekabet etmektedir. AB pazarında 2019 itibarıyla Çin'in pamuk ve pamuğa dayalı ürünlerdeki payı %14,97 iken, Türkiye'nin payı %27,01'dir. Çin'in tekstil ve hazır giyimdeki payı %42,79 iken, Türkiye'nin payı % 10,17'dir (UN, 2019). Bu payın arttırılmamasında yüksek maliyet, nitelikli işgücü eksikliği, yetersiz araştırma ve geliştirme çalışmaları, teknolojiye dışa bağımlılık ve etkin olmayan destekleme politikaları etkili olmaktadır (Dinççağ, 2010).

Ihracat potansiyeline sahip tekstil sektörünün devamlılığı, ana hammaddesi pamuk ve pamuğa dayalı sanayiye bağlıdır. Türkiye için stratejik önemi olan pamuk ve pamuğa dayalı sanayinin uluslararası piyasada rekabetçi konuma getirilmesi gereklidir. Bu nedenle pamuk ve pamuğa dayalı sanayinin rekabetçi yapısının güçlendirilmesi önem arz etmektedir. Türkiye'nin pamuk ve pamuğa dayalı sanayinin uluslararası rekabet gücüne sahip olması, ülke ekonomisinin sürdürülebilir kalkınma ve refah seviyesine ulaşabilmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca kronik cari açık sorunu yaşayan Türkiye için bu sektörde

kazanılacak rekabet gücü dış ticaret açığına yeniden azaltıcı bir etki yapabilecektir. Bu hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için Türkiye'nin uluslararası ticaretteki karşılaştırmalı üstünlüğünün ve rekabet gücünün bilinmesi doğru politikaların geliştirmesine yardımcı olacaktır.

Rekabet kuramındaki gelişmelere paralel olarak uluslararası ticarete ülkelerin rekabet gücünü ölçmeye yönelik birçok yöntem geliştirilmiştir. Bu yöntemlerden, piyasa payı ve dış ticaret göstergelerine dayalı hesaplanan rekabet gücü endeksleri sıklıkla kullanılan hesaplama yöntemi olmuştur. Özellikle açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksini kullanan hem ulusal hem de uluslararası literatürde çok sayıda çalışma mevcuttur (Balassa, 1965; Vollrath, 1991). Bu çalışmalarda farklı ürün/ürün gruplarında ülkelerin birbirlerine karşı üstünlük ve dezavantajları ortaya konulmuştur (Veeramani, 2002; Fertö ve Hubbard, 2003; Tabata, 2006). Daha yakın zamanlarda, RCA yaklaşımını kullanarak sektöre ve ülkeye özgü rekabet edebilirliği analiz etmek için çalışmalar yapılmıştır (Hinloopen vd, 2004; Ma ve Xao, 2010; Beyene, 2014).

Türkiye ile ilgili olarak, son dönemde Balassa endeksi ve Vollrath's endeksinin kullanıldığı çalışmalarda önemli bir artış görülmektedir. Türkiye'nin uluslararası pazarlarda rekabet gücünü ölçen bu çalışmaların çoğu sektörel bazdadır (Saraçoğlu ve Köse, 2000; Kotan ve Sayan, 2001; Akgüngör vd, 2001, Tosun ve Demirbaş, 2008; Çukur vd, 2017). Uygulanan modellerde, ülke karşılaştırmasında ve incelenen ürünlerde farklılıklar olsa da bu çalışmaların ortak sonucu Türkiye'nin mevcut rekabet gücünün sürdürülebilir olmamasıdır.

İhracat performansı ve pazar payı göstergelerine dayalı bu çalışmaların yanı sıra, farklı sektörler için sabit pazar payı analizi (CMS) kullanan çalışmalar da bulunmaktadır (Tyszynski 1951; Fagerberg ve Sollie, 1987; Abay vd., 2006; Atış vd. 2013; Özden, 2015). Genel olarak pamuk sektörünü değerlendirmek ve tekstil endüstrisinin uluslararası rekabet gücünü ortaya çıkarmak için bazı araştırmalar yapılmış olsa da; pamuk ve pamuğa dayalı sanayinin uluslararası rekabet edebilirliğini inceleyen çok fazla çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmada pamuk ve pamuklu dokuma sektörünün uluslararası rekabet gücü farklı rekabet endeksleri ve sabit pazar payı analizi ile birlikte kullanılarak ortaya konulmuştur. Farklı metodolojileri birleştiren bu çalışma literatürdeki bu boşluğu doldurmaya yönelik önemli bir çalışmadır.

Bu bağlamda bu çalışmada Türkiye'de pamuk ve pamuğa dayalı sanayinin dünya pazarında rekabet gücünün ve dış ticarete karşılaştırmalı üstünlük konumunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca ulaşmak için pamuk dış ticaretinde önemli paylara sahip ülkelerin rekabet konumu, RCA ve CMS analizleri ile belirlenmiştir.

MATERYAL ve YÖNTEM

Materyal

Çalışmanın ana materyali; Türkiye'nin ve dünya pazarında rakibi olan ülkelerin uluslararası rekabet gücünün hesaplamalarına ilişkin kaynak oluşturan UN COMTRADE, USDA, TÜİK, FAO, ICAC gibi ulusal ve uluslararası kurumlardan sağlanan pamukla ilgili üretim ve dış ticaret ile ilgili verilerdir. Bu veriler ilgili kurumların web sitelerinden ve/veya doğrudan kurumlarla yapılan görüşmeler sonucu elde edilmiştir.

Yöntem

Karşılaştırmalı üstünlüğü ölçmek için Balassa (1965) tarafından dolaylı ölçüm yöntemi geliştirilmiştir. Bu yöntem sadece ihracat için kullanılmaktadır. En yaygın olarak kullanılan bu metot, ithalat bilgisi içermemesi nedeniyle özellikle ithalat miktarının büyük olduğu mallarda / sektörlerde eksik yargıya götürebilmektedir. Bundan dolayı Vollrath (1991), Balassa endeksini ithalatı ve diğer ülke verilerini de göz önüne alacak şekilde geliştirmiştir. Vollrath (1991) karşılaştırmalı üstünlüğe yönelik üç alternatif tanımlama yapmıştır. Bu endeksler Nispi İhracat Avantajı Endeksi (RXA), Nispi İthalat Avantajı Endeksi (RMA), Nispi Dış Ticaret Üstünlüğü Endeksi (RTA), Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi (RCA)'dir. Bu endeksler aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır:

$$RXA_{ij} = (X_{ij} / X_{it}) / (X_{nj} / X_{nt}) \quad (1)$$

$$RMA_{ij} = (M_{ij} / M_{it}) / (M_{nj} / M_{nt}) \quad (2)$$

$$RTA_{ij} = RXA_{ij} - RMA_{ij} \quad (3)$$

$$RCA_{ij} = \ln(RXA_{ij}) - \ln(RMA_{ij}) \quad (4)$$

Burada X ihracatı, M ithalatı ifade etmektedir. X_{ij} : i ülkesinin j malı ihracatı, X_{nj} : n ülke/ ülke grubunun j malı ihracatı, X_{it} : i ülkesinin toplam ihracatı, X_{nt} : n ülke/ ülke grubunun toplam ihracatıdır. M_{ij} : i ülkesinin j malı ithalatı, M_{nj} : n ülke/ ülke grubunun j malı ithalatı, M_{it} : i ülkesinin toplam ithalatı, M_{nt} : n ülke/ ülke grubunun toplam ithalatıdır. RTA ve RCA'nın pozitif değerleri rekabet avantajını gösterirken, negatif değerler rekabet dezavantajını göstermektedir.

Bu endekslerin yanı sıra İhracatta Uzmanlaşma Endeksi (ESI) de hesaplanmıştır. İhracatta Uzmanlaşma Endeksi aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır.

$$ESI = (X_{ij} - M_{ij}) / (X_{ij} + M_{ij}) \quad (5)$$

Bir ülkenin ihracat veya ithalatta uzmanlaşma derecesini belirlemek için kullanılmaktadır. -1 ile 1 arasında değişen değerler alan endeksin değeri büyüdükçe, o ülke için söz konusu piyasada uzmanlaşmaya gittiğini ve dolayısıyla bir rekabet avantajı elde etmiş olduğu şeklinde yorumlanır.

Son olarak çalışmada Sabit Pazar Payı (CMS) analizi kullanılarak 1997-2017 yılları arasında pamuk ve pamuğa dayalı sanayinde Türkiye'nin ihracat performansı değerlendirilmiştir. CMS analizi için ele alınan dönem, dönem başlangıcı (1997-2001) ve dönem sonu (2013-2017) olmak üzere ikiye ayrılmış ve her dönem beş yıl ortalaması olarak hesaplanmıştır. Böylelikle dünya pazarında meydana gelen değişim ve bu değişimin ardında yatan nedenler üç faktörlü bir yapı ile açıklanmıştır.

Sabit Pazar Payı (CMS) analizinde bir ülkenin belirli bir dönemde belirli bir hedef pazarda, bir mal ya da mal grubunun ihracatındaki gelişme, dört etkiye ayrıştırılabilir. Bu etkilerden birincisi olan "pazar hacminin etkisi"; hedef pazarda genel olarak ortaya çıkan ithalat artışının etkisini ifade etmektedir. İkinci etki "mal bileşiminin etkisi" olarak ifade edilmekte ve eğer birden fazla malın ihracatındaki toplam değişim irdeleniyorsa, ele alınan ülkenin, piyasası genişleyen ya da talebi artan mallara yönelip yönelmediği konusunda fikir vermektedir. Üçüncü etki "pazar bileşiminin etkisi" olarak tanımlanmakta ve ithalatı hızla artan ülkelere, doğru odaklanıp odaklanılmadığı konusunda fikir vermektedir. Ancak tek bir pazardaki değişim inceleniyorsa bu etki dikkate alınmamaktadır. Bu çalışmada da sadece dünya pazarı ele alındığı için pazar bileşiminin etkisi dikkate alınmamıştır. Dördüncü etki olan "rekabet etkisi" ise, Sabit Pazar Payı modelinde artık terim olarak tanımlanır. Artık terim, yukarıda açıklanan üç etkinin dışındaki açıklanamayan etkilerin toplamıdır. Bu terimin negatif ya da pozitif işaretli olmasına bağlı olarak dışarıdaki rekabetin geliştiği ya da bozulduğu konusunda bir yargıya varmak mümkündür. Bu çalışmada, Ongsritrakul ve Hubbard (1996), tarafından kullanılan ve aşağıda belirtilen denklem kullanılmıştır.

$$q^1 - q^0 = S^0 (Q^1 - q^0) + \sum_i (S_i^0 - S^0) X Q_i^1 + (q^1 - \sum_i S_i^0 - S^0) \quad (6)$$

Denklemden;

q: Ele alınan ülkenin hedef pazara ihracatı

S: Ele alınan ülkenin hedef pazar ihracatının içindeki pazar payı

S_i : Ele alınan ülkenin hedef pazarda her bir ürün grubuna yönelik ihracatındaki pazar payı

Q: Hedef pazara yönelik toplam ihracat

Q_i : Her bir ürün grubunun hedef pazara ihracatı

0 analize esas teşkil eden baz dönemi, 1 son dönemi temsil etmektedir.

Dünya pazarında kardelenmiş ve kardelenmemiş pamuk (5201 ve 5203) ve pamuklu dokumada (5208, 5209) Türkiye'nin rakipleri 2013-2017 yılları ihracat değerlerinin ortalaması alınarak belirlenmiştir. Rakipler belirlenirken bu ürünlerin ihracatında toplam %50 ve üzerinde pay alan ülkeler kapsama alınmıştır. Bu ülkeler ürün grupları itibarıyla Çizelge 1'de verilmiştir.

Çizelge 1. Pamuk Sektöründe Türkiye'nin Rakibi Olan Ülkeler (2013-2017 Ortalaması)

Table 1. Turkey's Opponents in the Cotton Sector (2013-2017 Average)

Ürün/Ülke	5201	5203	5208	5209
	%	%	%	%
ABD (US)	36.95	20.76	--	5.25
Hindistan (IN)	19.07	--	6.79	6.23
Brezilya (BR)	9.88	--	--	--
Avustralya (AU)	12.43	--	--	--
Mali	--	24.37	--	--
Uganda (UG)	--	8.06	--	--
Meksika (MX)	--	5.00	--	--
Tanzanya (TZ)	--	4.47	--	--
Pakistan	--	--	4.47	13.07
Çin (CN)	--	--	57.96	31.26
Türkiye (TR)	0.79	1.37	1.99	6.61
Toplam	79.11	64.03	71.21	59.19

Kaynak: UN, COMTRADE veri tabanından hesaplanmıştır.

ARAŞTIRMA SONUÇLARI ve TARTIŞMA

Harmonize Mal Tanımı ve Kodlama sistemin dörtlü kod pozisyonlarından olan 5201 ve 5203 kodları karde edilmiş ve edilmemiş pamuğu kapsamaktadır. Diğer bir ifade ile 5201 kütlü pamuğu, 5203 ise iplik imali için temizlenmiş pamuğu kapsamaktadır. Türkiye'nin rakiplerine göre rekabet durumu bu iki alt pozisyonda belirlenmiştir. Dünya kardelenmemiş pamuk ihracatında 2013-2017 döneminde en yüksek payı %41.01 ile ABD almaktadır. ABD'yi sırasıyla Hindistan (%14.67), Brezilya (%11.61) ve Avustralya (%10.93) takip etmektedir (Çizelge 1). Ele alınan dönem itibarıyla kardelenmemiş pamuk ticaretini gerçekleştirilen bu dört ülke ile birlikte Türkiye'ye ait RXA, RMA, RTA ve RCA endeksleri hesaplanmıştır.

Pamuk ihracatını ülkenin ve dünyanın genel ihracatına göre avantajını ortaya koyan RXA endekslerine göre Avustralya (10.14) ilk sırada yer almaktadır. Kardelenmemiş pamukta avantajlı olan diğer ülkeler ise sırasıyla Hindistan (9.17), Brezilya (6.07) ve ABD'dir (5.19). RXA>1 olması incelenen bütün ülkelerin pamukta rekabet avantajına sahip olduğunu göstermektedir. Türkiye'nin rakip ülkelere göre RXA değerleri birin üstünde olmasına rağmen, daha düşüktür. Bu da Türkiye'nin rakip ülkeler karşısında rekabet gücünün daha düşük olduğu anlamına gelmektedir (Çizelge 2). Türkiye'nin RMA endeksi diğer dört ülkeye göre yüksektir. Bu değerlerin birden büyük olması, ele alınan üründe ilgili ülkenin dezavantajlı olduğunu göstermektedir. RMA endeksi açısından ülkeler incelendiğinde en düşük değerlere Avustralya ve ABD'nin sahip olduğu görülmektedir. Brezilya'nın 2000 yılından itibaren RMA değerleri bire yaklaşılmaya başlamıştır. 2011 yılından itibaren birin altına düşerek dezavantajlı konumdan avantajlı konuma geçmiştir. Benzer şekilde de Hindistan 2008 yılından itibaren avantajlı duruma geçmesine rağmen, bu avantajı 2014 yılından itibaren koruyamadığı görülmektedir. Türkiye ise ele alınan dönem itibarıyla dezavantajlı konumunu avantajlı duruma çevirememiştir (Çizelge 2). Bunda Türkiye'nin önemli bir pamuk ithalatçı ülke olması yatmaktadır.

Avustralya ve ABD'nin düşük RMA endeks değerlerine sahip olması RTA endekslerine olumlu yansımaktadır. Avustralya en yüksek görelî avantaja sahiptir. ABD, Hindistan ve Brezilya'nın birden büyük ve pozitif bir değere sahip olması, bu ülkelerin avantajlarını bir kez daha göz önüne sermektedir (Çizelge 2). Özellikle Hindistan 2004 yılından, Brezilya ise 2000 yılından itibaren dış ticarete bir üstünlük sağlamışlardır. Ne yazık ki Türkiye'nin RXA ve RMA endekslerindeki olumsuz durumu dış ticarete bir üstünlüğe sahip olmamasına neden olmaktadır. Her üç endekste bu dört ülkenin avantajlı olması, kardelenmemiş pamukta karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduklarını göstermektedir. Özellikle Avustralya ve ABD güçlü bir karşılaştırmalı üstünlüğe sahip iken, Brezilya ve Hindistan'ın zayıf karşılaştırmalı üstünlüğü söz konusudur. Türkiye'nin negatif bir değere sahip olması, bu üründe dezavantajlı olmasının sonucudur ve kütlü pamukta rakipleri karşısında bir üstünlüğü söz konusu değildir (Çizelge 2). İhracatta Uzmanlaşma Endeksi açısından ülkeler incelendiğinde, Türkiye dışındaki ülkelerin düzeylerinin pozitif ve yüksek olduğu görülmektedir. Özellikle Avustralya ve ABD'nin kardelenmemiş pamuktaki uzmanlaşma düzeylerinin Brezilya ve Hindistan'a göre daha yüksektir (Çizelge 2). Nitekim bu ülkelerin bu üründe uzmanlaşmış olmaları RXA, RMA, RTA ve RCA endekslerine de olumlu yansımıştır. Sonuç olarak da Türkiye'nin bu üründe rakip ülkeler karşısında bir avantaja ve rekabetçi bir üstünlüğe sahip olmadığı görülmektedir.

Çizelge 2. Kardelenmemiş Pamukta Ülkelerin RXA, RMA, RTA, RCA ve ESI Endeksleri

Table 2. RXA, RMA, RTA, RCA and ESI Indexes of Countries in Cotton, not carded or combed

Yıllar	RXA					RMA					RTA				
	US	IN	BR	AU	TR	US	IN	BR	AU	TR	US	IN	BR	AU	TR
2000	2.94	0.24	0.70	16.75	1.59	0.01	5.31	4.97	0.002	10.73	2.92	-5.06	-4.27	16.74	-9.14
2001	3.13	0.25	2.79	17.14	1.26	0.01	6.32	1.42	0.001	9.98	3.12	-6.07	1.36	17.14	-8.73
2002	3.36	0.15	1.76	11.90	1.38	0.02	5.04	1.43	0.002	10.14	3.34	-4.89	0.33	11.90	-8.76
2003	6.04	0.80	3.34	10.98	3.10	0.02	4.60	2.57	0.002	8.94	6.02	-3.80	0.76	10.98	-5.83
2004	7.88	3.58	6.34	12.42	1.85	0.01	1.82	2.14	0.003	7.10	7.87	1.77	4.20	12.41	-5.24
2005	5.64	4.21	4.91	9.39	0.93	0.01	1.16	0.57	0.000	8.00	5.63	3.04	4.34	9.39	-7.06
2006	5.87	10.79	3.32	8.37	1.38	0.01	0.89	1.12	0.000	7.06	5.86	9.91	2.20	8.37	-5.68
2007	5.61	16.01	4.49	4.71	1.32	0.00	1.02	1.22	0.000	8.92	5.60	14.99	3.27	4.71	-7.60
2008	5.80	13.89	5.49	3.15	1.31	0.00	1.63	0.39	0.000	6.04	5.80	12.26	5.10	3.15	-4.73
2009	5.10	9.07	7.12	4.36	0.97	0.00	0.93	0.21	0.000	9.76	5.10	8.14	6.91	4.36	-8.79
2010	5.00	15.02	4.53	5.03	0.63	0.00	0.44	0.35	0.000	8.64	5.00	14.58	4.18	5.03	-8.02
2011	11.05	21.94	12.12	18.98	2.12	0.01	0.29	1.27	0.003	5.67	11.04	21.65	10.85	18.98	-3.55
2012	3.84	12.01	8.27	10.11	0.67	0.00	0.76	0.03	0.000	4.25	3.84	11.25	8.24	10.11	-3.58
2013	3.85	14.55	4.96	10.81	0.72	0.00	0.78	0.14	0.000	6.09	3.84	13.77	4.82	10.81	-5.37
2014	3.69	12.09	8.20	10.25	0.76	0.01	1.39	0.34	0.000	9.14	3.69	10.70	7.86	10.25	-8.37
2015	4.27	11.39	11.10	6.83	0.85	0.00	1.26	0.04	0.000	7.57	4.27	10.13	11.06	6.83	-6.72
2016	4.05	7.22	8.82	8.28	1.25	0.01	3.98	0.47	0.000	10.08	4.04	3.24	8.35	8.28	-8.83
2017	6.40	11.88	11.01	13.00	1.45	0.00	3.13	0.57	0.000	10.43	6.40	8.74	10.43	13.00	-8.98
Ort.	5.19	9.17	6.07	10.14	1.31	0.01	2.26	1.07	0.001	8.25	5.19	6.91	5.00	10.14	-6.94

Çizelge 2. Devamı

Table 2. Continued

Yıllar	RCA					ESI				
	US	IN	BR	AU	TR	US	IN	BR	AU	TR
2000	5.31	-3.08	-1.96	8.96	-1.91	0.98	-0.95	-0.82	1.00	-0.90
2001	6.28	-3.22	0.67	9.80	-2.07	0.99	-0.95	0.24	1.00	-0.86
2002	5.19	-3.52	0.21	8.86	-2.00	0.98	-0.95	0.19	1.00	-0.84
2003	5.72	-1.74	0.26	8.83	-1.06	0.98	-0.81	0.17	1.00	-0.71
2004	6.77	0.68	1.09	8.41	-1.34	0.99	-0.09	0.43	1.00	-0.83
2005	6.44	1.29	2.15	11.23	-2.15	0.99	0.34	0.83	1.00	-0.89
2006	6.66	2.50	1.09	14.15	-1.63	0.99	0.72	0.54	1.00	-0.83
2007	7.06	2.75	1.30	1.55	-1.91	1.00	0.79	0.61	1.00	-0.86
2008	7.67	2.15	2.65	10.71	-1.53	1.00	0.59	0.85	1.00	-0.80
2009	10.79	2.27	3.52	12.66	-2.31	1.00	0.69	0.94	1.00	-0.88
2010	8.88	3.53	2.56	1.62	-2.62	1.00	0.90	0.85	1.00	-0.93
2011	7.66	4.33	2.25	8.93	-0.99	1.00	0.90	0.61	1.00	-0.85
2012	7.43	2.76	5.52	10.63	-1.85	1.00	0.77	0.99	1.00	-0.85
2013	7.29	2.92	3.58	11.84	-2.14	1.00	0.84	0.94	1.00	-0.89
2014	6.59	2.17	3.19	13.69	-2.48	1.00	0.70	0.91	1.00	-0.90
2015	7.38	2.20	5.66	12.56	-2.18	1.00	0.66	0.99	1.00	-0.88
2016	6.12	0.59	2.94	9.93	-2.09	0.99	0.21	0.94	1.00	-0.82
2017	8.07	1.33	2.95	11.91	-1.97	1.00	0.27	0.92	1.00	-0.87
Ort.	7.07	1.11	2.20	9.79	-1.90	0.99	0.26	0.62	1.00	-0.85

Kardelenmiş pamuk (5203) ihracatında %24.37'lik payla Mali ilk sırada yer alırken, bu ülkeyi sırasıyla ABD, Uganda, Meksika ve Tanzanya takip etmektedir (Çizelge 1). Mali'nin ihracat rakamlarının süreklilik göstermemesi nedeniyle analiz dışında tutulmuştur. Kardelenmiş pamukta önemli ihracatçı ülkelerin rekabet gücüne bakıldığında özellikle Doğu Afrika ülkelerinden Uganda ve Tanzanya'nın büyük bir avantaja sahip olduğu görülmektedir. Uganda ve Tanzanya'dan sonra ABD ve Meksika'da bu üründe avantajlı durumdadır. Fakat ABD 2007 yılından sonra avantajını kaybetmeye başlamıştır. Türkiye ise ele alınan dönemde daha avantajlı konuma gelmiştir (Çizelge 3). RXA'dan farklı olarak RMA açısından en avantajlı ülke ABD'dir. Uganda, Meksika ve Türkiye'de, Tanzanya ve Endonezya'ya karşı daha avantajlı durumdadır. Kardelenmiş pamukta Tanzanya ve Endonezya dezavantajlı bir konumdadır (Çizelge 3).

RTA'ya göre en yüksek nispi avantaja sahip ülke Uganda ve Tanzanya'dır. Bu iki ülkeyi sırasıyla ABD ve Endonezya takip etmektedir. Meksika ve Türkiye ise ele alınan dönemde sınırlı bir avantaja sahiptir. RCA endeksine göre Uganda ve ABD'nin güçlü bir üstünlüğü söz konusudur. Tanzanya orta derecede, Endonezya, Türkiye ve Meksika zayıf üstünlüğe sahiptir (Çizelge 3). Ele alınan dönem boyunca Uganda, Tanzanya ve ABD'nin ihracatta uzmanlaşma endeksi birdir. Bundan dolayı bu ülkeler kardelenmiş pamukta uzmanlaşmaya giderek, bir rekabet avantajı elde etmektedirler. Meksika, Tanzanya ve Türkiye ise bu üründe diğer rakip ülkelere göre daha az uzmanlaşmıştır. Bu sebeple, bu ülkelerin rekabet avantajları daha düşüktür (Çizelge 3).

Çizelge 3. Kardelenmiş Pamukta Ülkelerin RXA, RMA, RTA, RCA ve ESI Endeksleri**Table 3.** RXA, RMA, RTA, RCA and ESI Indexes of Countries in Cotton, carded or combed

Yıllar	RXA					RMA					RTA				
	US	UG	MX	TZ	TR	US	UG	MX	TZ	TR	US	UG	MX	TZ	TR
2000	0.31	516.72	2.08	304.80	0.06	0.02	0.12	1.46	5.93	0.41	0.29	516.60	0.62	298.87	-0.35
2001	0.45	735.18	2.42	386.49	0.05	0.01	0.10	0.90	0.88	0.16	0.45	735.08	1.52	385.60	-0.11
2002	0.82	475.95	1.17	111.33	0.10	0.01	0.06	0.91	0.09	0.32	0.81	475.89	0.25	111.24	-0.22
2003	3.33	3671.40	2.81	597.52	0.27	0.01	0.02	0.98	0.03	0.43	3.32	3671.38	1.83	597.49	-0.17
2004	2.08	1953.18	1.08	646.19	0.63	0.02	0.00	0.80	3.63	0.23	2.06	1953.18	0.28	642.56	0.41
2005	3.42	1531.32	0.73	1090.24	1.20	0.03	0.55	0.22	1.05	0.11	3.40	1530.77	0.50	1089.19	1.10
2006	4.92	990.05	0.89	569.13	3.74	0.04	0.18	0.23	0.30	0.45	4.88	989.87	0.66	568.83	3.30
2007	4.94	731.82	0.95	431.36	2.96	0.06	0.03	0.62	2.77	0.05	4.88	731.79	0.33	428.59	2.91
2008	4.26	421.38	1.12	629.70	2.02	0.02	0.33	0.35	0.02	0.03	4.24	421.05	0.77	629.69	1.99
2009	3.57	705.34	1.74	364.05	1.21	0.05	0.64	0.44	0.02	0.08	3.51	704.70	1.30	364.03	1.13
2010	1.56	417.42	1.65	116.13	0.67	0.08	0.41	0.32	0.72	0.30	1.48	417.01	1.32	115.41	0.37
2011	1.41	1663.74	2.83	96.22	1.02	0.05	0.40	0.25	0.05	0.09	1.36	1663.34	2.58	96.17	0.92
2012	0.97	659.45	3.09	151.17	0.29	0.03	0.21	0.39	0.07	0.01	0.94	659.24	2.70	151.10	0.28
2013	2.92	630.68	4.32	202.09	0.95	0.04	0.09	0.49	0.15	0.27	2.88	630.60	3.82	201.94	0.69
2014	3.77	618.94	3.51	180.61	1.38	0.04	0.01	0.25	0.10	0.24	3.74	618.93	3.25	180.52	1.14
2015	3.70	539.93	3.19	137.19	1.74	0.03	0.01	0.18	0.06	0.31	3.67	539.93	3.01	137.13	1.43
2016	1.11	274.83	1.05	112.67	1.03	0.08	0.00	0.15	0.03	0.11	1.03	274.83	0.90	112.65	0.93
2017	1.77	1326.43	0.47	298.67	3.88	0.06	0.00	0.39	3.59	0.12	1.71	1326.42	0.08	295.08	3.76
Ortalama	2.52	992.43	1.95	356.98	1.29	0.04	0.18	0.52	1.08	0.21	2.48	992.26	1.43	355.89	1.08

Çizelge 3. Devamı**Table 3.** Continued

Yıllar	RCA					ESI				
	US	UG	MX	TZ	TR	US	UG	MX	TZ	TR
2000	2.71	8.39	0.35	3.94	-2.00	0.95	1.00	0.71	0.98	-0.54
2001	4.24	8.92	0.99	2.64	-1.20	0.97	1.00	0.64	0.99	-0.42
2002	4.57	8.93	0.25	3.10	-1.14	0.97	1.00	0.25	1.00	-0.53
2003	5.70	12.17	1.05	4.31	-0.49	0.97	1.00	0.00	1.00	-0.74
2004	4.51	14.03	0.30	2.25	1.03	0.97	1.00	0.29	0.99	0.44
2005	4.85	7.93	1.17	3.02	2.44	0.98	1.00	0.69	1.00	0.85
2006	4.84	8.61	1.35	3.28	2.12	0.98	1.00	0.75	1.00	0.81
2007	4.48	10.13	0.42	2.19	4.01	0.98	1.00	0.45	0.98	0.97
2008	5.35	7.16	1.17	4.55	4.24	0.99	1.00	0.60	1.00	0.97
2009	4.21	7.01	1.37	4.27	2.71	0.97	1.00	0.68	1.00	0.87
2010	2.95	6.93	1.63	2.21	0.80	0.92	1.00	0.81	0.99	0.45
2011	3.44	8.33	2.43	3.30	2.38	0.93	1.00	0.88	1.00	0.79
2012	3.53	8.05	2.07	3.36	3.09	0.97	1.00	0.91	1.00	0.95
2013	4.31	8.88	2.17	3.14	1.27	0.98	1.00	0.92	1.00	0.70
2014	4.64	10.92	2.62	3.26	1.73	0.98	1.00	0.90	1.00	0.67
2015	4.97	11.10	2.89	3.33	1.72	0.98	1.00	0.91	1.00	0.64
2016	2.66	5.62	0.05	3.62	2.28	0.93	1.00	0.91	1.00	0.91
2017	3.43	13.72	0.17	1.92	3.49	0.93	1.00	0.16	0.97	0.92
Ortalama	4.19	9.27	1.25	3.20	1.58	0.96	1.00	0.64	0.99	0.48

Pamuklu dokuma sanayi pamuktan dokunmuş mensucatı kapsamaktadır. 5208 kodlu ürün metrekaresi 200 gramı geçmeyen, 5209 kodlu ürün ise geçen mensucattır. Metrekaresi 200 gramı geçmeyen mensucatta (5208) RXA endeksleri incelendiğinde Türkiye ve rakip ülkelerin nispi ihracat avantajına sahip olduğu görülmektedir. Özellikle Pakistan en yüksek RXA endeksine (37.12) sahiptir. Bu ülkeyi sırasıyla Hindistan (4.74), Çin (4.53) ve Türkiye (2.82) takip etmektedir (Çizelge 4). Türkiye ihracatta avantajlı olmasına rağmen nispi ithalat avantajı endeksinde dezavantajlı bir durumdadır. Çünkü incelenen ülkeler arasında en yüksek RMA endeksine sahiptir. Türkiye'nin rakibi ülkeler ise düşük RMA endekslerinden dolayı bu üründe avantajlı durumdadır (Çizelge 4). Bundan dolayı Türkiye RTA açısından dezavantajlı konumdadır. Pakistan en yüksek RTA endeksine (30.45) sahip olduğundan en avantajlı ülke durumundadır. Hindistan ve Çin de avantajlı olan diğer ülkelerdir (Çizelge 4). Aynı şekilde Pakistan en yüksek RCA endeks (3.67) değerine sahiptir. Pakistan'ı sırasıyla Hindistan (2.32) ve Çin (2.01) takip etmektedir. Türkiye ise bu üründe karşılaştırmalı bir üstünlüğe sahip olmadığından rekabet gücü yoktur (Çizelge 4). Nitekim Türkiye bu üründe uzmanlaşmamıştır. Türkiye'nin rakibi olan Pakistan, Hindistan ve Çin bu üründe uzmanlaşmış ülkelerdir (Çizelge 4).

Çizelge 4. Pamuklu Dokumada (5208) Ülkelerin RXA, RMA, RTA, RCA ve ESI Endeksleri

Table 4. RXA, RMA, RTA, RCA and ESI Indexes of Countries in Cotton Weaving (5208)

Yıllar	RXA				RMA				RTA			
	IN	PK	CN	TR	IN	PK	CN	TR	IN	PK	CN	TR
2000	8.89	--	4.94	3.14	0.16	--	2.41	1.29	8.73	--	2.53	1.86
2001	7.52	--	4.54	3.41	0.30	--	2.23	1.53	7.22	--	2.30	1.87
2002	6.51	--	4.31	3.46	0.53	--	1.67	2.69	5.98	--	2.64	0.77
2003	5.51	41.23	4.13	2.94	0.78	0.78	1.34	2.83	4.73	40.45	2.79	0.11
2004	4.57	44.42	3.86	2.88	0.87	1.12	1.18	2.86	3.70	43.30	2.68	0.02
2005	3.80	38.46	3.83	2.92	0.97	0.47	1.00	3.05	2.82	37.99	2.83	-0.13
2006	4.08	37.25	3.88	3.14	0.91	0.19	0.87	2.94	3.17	37.06	3.01	0.20
2007	4.16	45.02	3.77	3.76	0.77	0.17	0.77	3.20	3.39	44.85	3.00	0.56
2008	4.14	30.94	4.20	3.08	0.50	0.17	0.67	2.84	3.64	30.77	3.52	0.24
2009	3.33	41.39	4.38	2.79	0.44	0.12	0.56	3.10	2.89	41.27	3.82	-0.31
2010	3.18	39.35	4.76	2.53	0.51	0.22	0.40	3.21	2.67	39.14	4.36	-0.68
2011	3.57	32.05	4.92	2.36	0.39	0.94	0.36	2.73	3.17	31.11	4.56	-0.37
2012	3.74	36.54	4.69	1.97	0.41	1.43	0.37	1.80	3.33	35.10	4.31	0.17
2013	3.23	32.25	4.93	2.26	0.47	0.80	0.29	1.70	2.76	31.45	4.63	0.56
2014	3.78	30.84	4.41	2.42	0.30	0.63	0.27	1.70	3.47	30.21	4.14	0.72
2015	4.44	32.47	4.47	2.35	0.27	0.52	0.24	1.31	4.17	31.95	4.23	1.04
2016	3.84	29.82	4.09	2.10	0.23	0.55	0.18	1.03	3.62	29.27	3.90	1.07
2017	7.12	44.79	7.49	3.16	0.25	0.59	0.16	1.18	6.87	44.20	7.33	1.98
Ortalama	4.74	37.12	4.53	2.82	0.50	0.58	0.83	2.28	4.24	30.45	3.70	0.54

Çizelge 4. Devamı

Table 4. Continued

Yıllar	RCA				ESI			
	IN	PK	CN	TR	IN	PK	CN	TR
2000	4.04	--	0.72	0.89	0.96		0.40	0.12
2001	3.22	--	0.71	0.80	0.91		0.39	0.27
2002	2.52	--	0.95	0.25	0.83		0.49	-0.04
2003	1.96	3.97	1.12	0.04	0.71	0.96	0.54	-0.16
2004	1.66	3.68	1.18	0.01	0.61	0.94	0.56	-0.20
2005	1.36	4.41	1.35	-0.04	0.48	0.96	0.64	-0.23
2006	1.50	5.28	1.50	0.07	0.52	0.98	0.70	-0.20
2007	1.69	5.57	1.59	0.16	0.57	0.99	0.73	-0.14
2008	2.11	5.20	1.83	0.08	0.66	0.98	0.78	-0.16
2009	2.03	5.85	2.05	-0.11	0.67	0.99	0.81	-0.21
2010	1.84	5.20	2.47	-0.24	0.60	0.98	0.86	-0.34
2011	2.20	3.53	2.61	-0.14	0.71	0.90	0.87	-0.35
2012	2.21	3.24	2.53	0.09	0.69	0.87	0.87	-0.17
2013	1.93	3.70	2.83	0.28	0.66	0.92	0.90	-0.11
2014	2.52	3.90	2.78	0.35	0.79	0.92	0.90	-0.04
2015	2.81	4.13	2.94	0.58	0.84	0.93	0.92	0.11
2016	2.82	3.99	3.10	0.71	0.87	0.92	0.94	0.23
2017	3.36	4.33	3.86	0.98	0.85	0.93	0.94	0.09
Ortalama	2.32	3.67	2.01	0.27	0.72	0.95	0.74	-0.08

5209 kodlu pamuklu dokuma ihracatında en yüksek payı Çin almaktadır. Çin'i ikinci sırada Pakistan takip etmektedir. Pakistan ikinci sırada yer almasına rağmen RXA endeksi (61.88) en yüksek ülkedir. Pakistan'dan sonra Türkiye (7.39) avantajlı konumdadır. Türkiye'den sonra Hindistan ve Çin gelmektedir. ABD ise bu üründe dezavantajlı durumdadır (Çizelge 5). RMA endeksi açısından tam tersine avantajlı durumdadır. ABD gibi Hindistan ve Pakistan'da avantajlı durumdadır. Çin ve Türkiye ise dezavantajlı ülkelerdir (Çizelge 5). Nispi ticaret avantajı endeksi açısından en avantajlı ülke Pakistan'dır. Pakistan'ı Türkiye ve Hindistan takip etmektedir. ABD ve Çin ise ele alınan dönemde dezavantaja sahiptir (Çizelge 5).

Açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksine göre Pakistan'ın güçlü bir üstünlüğü söz konusudur. Hindistan orta derecede üstünlüğe sahip iken, ABD, Çin ve Türkiye'nin rekabet gücü yoktur (Çizelge 5).

Bütün endekslerde Pakistan'ın avantajlı olmasında bu üründe uzmanlaşmış bir ülke olması etkindir. Hindistan ve Çin'de bu üründe uzmanlaşmış diğer ülkelerdir. ABD ve Türkiye'nin bu üründe uzmanlaşmaya gitmediği dolayısıyla da rekabet avantajı elde edemediği görülmektedir (Çizelge 5).

Çizelge 5. Pamuklu Dokumada (5209) Ülkelerin RXA, RMA, RTA, RCA ve ESI Endeksleri**Table 5.** RXA, RMA, RTA, RCA and ESI Indexes of Countries in Cotton Weaving (5209)

Yıllar	RXA					RMA					RTA				
	US	CN	IN	PK	TR	US	CN	IN	PK	TR	US	CN	IN	PK	TR
2000	0.84	3.00	5.94		7.37	0.43	2.79	0.09		2.44	0.40	0.22	5.85		4.93
2001	0.72	2.85	5.32		7.52	0.39	2.32	0.08		4.61	0.33	0.52	5.25		2.91
2002	0.73	3.12	4.92		6.34	0.38	2.12	0.15		6.07	0.35	1.01	4.77		0.27
2003	0.88	3.01	4.77	3.79	6.00	0.34	1.77	0.34	0.24	4.93	0.54	1.24	4.43	3.55	1.07
2004	0.96	2.76	3.19	6.64	6.67	0.33	1.59	0.45	0.32	4.53	0.64	1.17	2.74	6.32	2.14
2005	0.89	2.80	2.63	17.41	6.77	0.29	1.66	0.59	0.18	4.08	0.61	1.13	2.04	17.23	2.69
2006	0.81	2.60	2.43	26.48	5.84	0.26	1.83	0.65	0.14	3.30	0.55	0.77	1.79	26.34	2.54
2007	0.63	2.53	2.53	45.52	7.10	0.28	1.68	0.74	0.19	3.14	0.34	0.85	1.80	45.33	3.96
2008	0.61	2.65	2.91	44.91	6.86	0.26	1.53	0.54	0.21	2.47	0.35	1.13	2.38	44.70	4.39
2009	0.68	2.57	2.30	69.40	7.49	0.22	1.35	0.43	0.14	3.17	0.46	1.22	1.86	69.26	4.32
2010	0.67	2.66	2.23	82.86	8.12	0.24	1.07	0.32	0.39	3.57	0.43	1.59	1.91	82.47	4.55
2011	0.80	2.61	2.46	85.27	8.24	0.23	0.83	0.25	0.65	3.49	0.57	1.77	2.21	84.61	4.75
2012	0.66	2.35	3.70	99.38	7.44	0.24	0.95	0.25	0.27	2.52	0.41	1.40	3.45	99.11	4.91
2013	0.57	2.41	3.41	85.49	8.01	0.23	0.88	0.31	0.42	2.63	0.34	1.52	3.11	85.07	5.38
2014	0.66	2.42	3.66	86.89	7.59	0.28	0.81	0.33	0.54	3.19	0.38	1.62	3.33	86.34	4.40
2015	0.61	2.49	3.87	95.65	6.97	0.21	0.63	0.26	0.40	2.71	0.40	1.87	3.61	95.25	4.26
2016	0.51	2.24	3.27	96.40	6.91	0.23	0.68	0.33	0.35	3.84	0.27	1.56	2.93	96.04	3.07
2017	0.78	4.24	5.93	82.15	11.76	0.25	0.64	0.33	0.27	4.87	0.53	3.61	5.60	81.88	6.90
Ortalama	0.72	2.74	3.64	61.88	7.39	0.28	1.40	0.36	0.32	3.64	0.44	1.34	3.28	51.31	3.75

Çizelge 5. Devamı**Table 5.** Continued

Yıllar	RCA					ESI				
	US	CN	IN	PK	TR	US	CN	IN	PK	TR
2000	0.66	0.07	4.17		1.10	0.12	0.10	0.96		0.22
2001	0.62	0.20	4.22		0.49	0.10	0.16	0.97		0.12
2002	0.65	0.39	3.48		0.04	0.07	0.25	0.93		-0.14
2003	0.95	0.53	2.64	2.76	0.20	0.21	0.32	0.85	0.88	-0.06
2004	1.08	0.55	1.97	3.04	0.39	0.26	0.33	0.71	0.90	0.01
2005	1.14	0.52	1.49	4.59	0.51	0.26	0.34	0.53	0.97	0.04
2006	1.13	0.35	1.33	5.27	0.57	0.32	0.34	0.50	0.98	0.12
2007	0.79	0.41	1.24	5.46	0.82	0.15	0.35	0.42	0.99	0.21
2008	0.84	0.55	1.69	5.35	1.02	0.18	0.39	0.53	0.98	0.30
2009	1.14	0.65	1.67	6.18	0.86	0.33	0.38	0.55	0.99	0.25
2010	1.04	0.91	1.93	5.35	0.82	0.28	0.47	0.62	0.98	0.15
2011	1.27	1.14	2.29	4.87	0.86	0.37	0.53	0.72	0.97	0.11
2012	0.99	0.91	2.68	5.91	1.08	0.31	0.50	0.80	0.99	0.34
2013	0.91	1.00	2.41	5.32	1.11	0.30	0.54	0.80	0.98	0.33
2014	0.85	1.10	2.41	5.07	0.87	0.34	0.64	0.82	0.98	0.33
2015	1.06	1.38	2.70	5.47	0.94	0.31	0.68	0.82	0.98	0.30
2016	0.78	1.19	2.28	5.60	0.59	0.30	0.71	0.82	0.99	0.28
2017	1.13	1.90	2.88	5.72	0.88	0.33	0.73	0.81	0.99	0.16
Ortalama	0.95	0.76	2.42	5.06	0.73	0.25	0.43	0.73	0.97	0.17

Elde edilen sonuçlar incelendiğinde pamukta Türkiye'nin yurtiçi talebini karşılayamadığı için talebin %50'sinden fazlasını ithalat yoluyla karşıladığı bulunmuştur. Bu durum kardelenmemiş pamukta (5201) hesaplanan RXA, RTA ve RCA endekslerinde de görülmektedir. Türkiye kardelenmemiş pamukta rekabet gücü yok iken, kardelenmiş pamukta (5203) zayıf derecede üstünlüğü söz konusudur. Nitekim Kılıç (2013) tarafından yapılan çalışmada benzer sonuçlar bulunmuştur. Bu çalışmada da pamuk için hesaplanan nispi ticaret avantajı ve açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük endekslerine göre Türkiye'nin bir rekabet avantajına sahip olmadığı ve rakip ülkelere göre karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olmadığı belirtilmektedir. Şahinli (2011)'de 2001-2009 dönemi itibariyle kardelenmemiş pamukta 2005-2009 yılları dışında, kardelenmiş pamukta ise 2005 yılından itibaren Türkiye'nin karşılaştırmalı üstünlüğünün olduğu belirtilmektedir.

Pamuklu dokuma açısından sonuçlar incelendiğinde diğer ürünlerden farklı bir durumda olmadığı, rekabet gücünün az olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde pamuklu dokuma grubunda Türkiye'nin nispi ihracat ve ticaret avantajına sahip olduğu Kılıç (2013) tarafından ifade edilmektedir. Türkiye bu ürün grubunda gerek Kılıç (2013) gerekse Şahinli (2011) tarafından yapılan çalışmalarda karşılaştırmalı üstünlüğü olduğu belirtilmektedir.

Bir ülkenin uluslararası ticaretini analiz etmenin yollarından bir diğeri de sabit Pazar payı analizi (CMS) dir. Bu analiz, ihracatçı/ithalatçı ülkenin Pazar payındaki değişimi bir dizi bileşene ayıran ve her bir bileşenin nihai sonuca katkısını belirlemeye izin veren bir tekniktir (Bonanno, 2015).

Bu çalışmada da CMS analizi ile Türkiye ve rakiplerinin Pazar paylarındaki değişimlerin nedenleri iki farklı dönem dikkate alınarak açıklanmıştır. İlk olarak karşılaştırmalı üstünlük endekslerinin sonuçları dikkate alınarak Türkiye'nin temel rakipleri belirlenmiştir. Bu ülkelerin dünya pazarındaki paylarının değişimi iki farklı dönem için ayrı ayrı analiz edilmiştir. Böylelikle dünya pazarında Türkiye'nin rakiplerine karşı durumu ortaya konulmuştur. Türkiye'nin pamuk (5201, 5203) ve pamuklu dokumada (5208, 5209) rekabetinin iyileştiği görülmektedir. Buna karşın dünya pamuk üretiminde ilk iki sırada yer alan Hindistan ve Çin'in uzun dönemde rekabetleri olumlu etkilenmiştir. ABD içinse rekabet etkisi, pamuk ve pamuklu dokumada ihracatını artırmada sınırlı kalmıştır. ABD'nin ihracat miktarındaki değişimde Pazar hacminin etkisi (%84.34) büyüktür. Bu etki Türkiye içinse uzun dönemli ihracatın artmasında da önemli etmen olmuştur. Diğer bir ifadeyle Türkiye genel olarak dünya ihracatındaki artıştan olumlu etkilenmiştir (Çizelge 6). Sonuç olarak, Türkiye'nin ele alınan dönem dünya pazarının genişlemesinden yararlanabildiği söylenebilir.

Çizelge 6. CMS Analizine göre Türkiye'nin Rekabet Durumu (1997-2001) (2013-2017)

Table 6. CMS Results of Turkey's Competitiveness⁷

	Türkiye		ABD		Hindistan		Çin	
	Değer (Milyon \$)	%	Değer (Milyon \$)	%	Değer (Milyon \$)	%	Değer (Milyon \$)	%
Pazar Hacmi Etkisi	274.64	56.33	1929.48	84.34	546.65	17.81	1616.94	19.26
Mal Bileşimi Etkisi	-104.13	-21.36	995.34	43.53	-85,15	-2.77	-227.57	-2.71
Rekabet Etkisi	317.04	65.03	-637.60	-27.87	2608.32	84.97	7005.61	83.45
Toplam	487.54	100.00	2287.72	100.00	3069.82	100.00	8394.98	100.00

SONUÇ VE ÖNERİLER

Tekstil elyaftan mamul kumaş elde edilinceye kadarki üretim sürecidir. Tekstil özellikle pamuktan pamuklu dokumaya doğru gelişen, katma değerli ürün üreten alt sektörlerden oluşmaktadır. Türkiye açısından en önemli elyaf hammaddesi pamuktur. Bu açıdan bakıldığında tekstil sektörünün pamuktan

hazır giyime kadar ileri ve geri bağlantıları bulunmaktadır. Cumhuriyet’in kuruluşundan bu yana ülke ekonomisinin lokomotif sektörlerinden biri tekstil sektörü olmuştur. Günümüze kadar da önemli gelişmeler göstermiştir. Dünya tekstil sektörünün içinde bulunduğu artan rekabet ortamında ticaret ve üretim koşulları, tüketici tercihleri ve bu doğrultuda rekabet gücünü belirleyen unsurları hızla değişmektedir. Ayrıca Dünya Ticaret Örgütü, Tekstil ve Giyim Anlaşması’nın 2005 yılında sona ermesiyle THG ticaretinin serbestleşmesi neticesinde Çin’in dünya THG ticaretindeki etkisi artmış ve diğer ihracatçı ülkeler için daha zorlu bir rekabet dönemi başlamıştır. Böyle bir ortamda tekstil sektörünün rekabet gücünü koruması ve sürdürülebilir olması için en önemli elyaf hammaddesi olan pamuktan pamuklu dokumaya kadar her aşamasında rekabetçi konuma gelmesi gerekmektedir.

Bugün Türkiye hem pamuklu elyaf hem de pamuklu dokumada başta Uzakdoğu ülkeleri (Çin, Pakistan, Bangladeş, Endonezya, Vietnam) olmak üzere bir çok ülke ile rekabet etmektedir. Özellikle Çin ve Hindistan ile sıkı bir rekabetle karşı karşıyadır. Bu rekabette düşük işçilik maliyetleri sonucu ortaya çıkan düşük maliyetli üretim ön plana çıkmaktadır. Türkiye’de pamuklu elyaf ve pamuklu dokuma üretiminde yüksek girdi maliyeti, üreticinin rekabet gücünü olumsuz etkileyen temel faktörlerden biridir. Pamukta girdi/ürün fiyatı paritesi girdiler aleyhine artmasının yanı sıra sübvansiyonlu ithalatın da etkisi ile “ortalama iç piyasa fiyatı” maliyeti karşılama konusunda yetersiz kalmaktadır.

Türkiye serbest dalgalı döviz kuru politikası uygulamaktadır. Bundan dolayı pamuklu elyaf ve dokuma firmalarının maliyetleri ve riski yükselmektedir. Bu riskleri azaltmak için, yerel firmaların yabancı şirketlerle rekabet etmesine izin verecek teşvikler veya krediler sağlanmalıdır.

Ayrıca sektörün güçlü ve zayıf yönler dikkate alınarak entegre bir tedarik zinciri geliştirilmelidir. Yalnızca, ticaretin teşviki değil aynı zamanda verimliliği ve etkinliği arttıran yatırımların teşvik edilmesi gerekmektedir.

Türkiye’de pamuklu elyaf ve dokumanın rekabet gücünün artırılması ve sürdürülebilir olması, rakip ülkelerin tekstil sektöründe ortaya çıkan değişiklikleri nasıl yönettiğini izlenmesini gerekli kılmaktadır. Bunun yanı sıra ülkede firmalar üretim ve kalite bilgi teknolojileri, AR-GE ve ÜR-GE programları ile desteklenmelidir.

KAYNAKLAR

- Abay, C., B. Türkekul, B. Miran & C. Günden, 2006. “Dünya zeytinyağı piyasasında rekabet analizi: Türkiye ve AB karşılaştırması, 597-602”. Türkiye VII. Tarım Ekonomisi Kongresi (13-15 Eylül 2006, Antalya) Bildirleri, s.1206.
- Adıgüzel, M., 2011. Uluslararası Rekabet Gücü: Belirleyici Faktörler ve Ölçülmesi, Türkiye Bağlamında Bir Değerlendirme. Nobel Kitabevi, İstanbul, 276s.
- Akgüngör, S., F. Barbaros & N. Kumral, 2001. Türkiye’de Meyve ve Sebze İşleme Sanayinin Avrupa Birliği Piyasasında Sürdürülebilir Rekabet Gücü Açısından Değerlendirilmesi. Proje Raporu 2001-3, Tarım Ekonomisi Araştırma Enstitüsü, Ankara.
- Atış, A., F. Saygılı & A.A. Kaya, 2013. The determinants of turkey's export performance: constant market share analysis. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 4: 41-66.
- Balassa, B., 1965. Trade liberalization and revealed comparative advantage. Manchester School, 33(2): 99–123.
- Beyene, H.G., 2014. Trade integration and revealed comparative advantages of Sub-Saharan Africa and South Asian merchandize export. Foreign Trade Review, 49(2): 163–176.
- Bonanno, G., 2015. A note: constant market share analysis, International Journal of Economics & Management Sciences, 4 (10): 302. doi:10.4172/21626359.1000302.
- CEC, 2006. Economic reforms and competitiveness: key measures from the European competitiveness report 2006. Communication from the Commission, COM(2006) 697 final.
- Çukur, F., N. Demirbaş & E. Gölge, 2017. International competitiveness of the Turkish olive oil sector, Selcuk Journal Agriculture and Food Sciences, 31(3): 162-168.

- Dinççağ, A., 2010. AB pazarındaki ihracat kayıpları, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırması Vakfı, Temmuz, 1-10 (www.tepav.org.tr) (Erişim Tarihi: Haziran 2019).
- Fagerberg, J., G. Sollie, 1987. The method of constant-market-shares analysis reconsidered. *Applied Economics*, 19: 1571-1583.
- FAO, 2019. FAOSTAT Statistical Database, <http://www.fao.org/faostat/en/#home>, Erişim tarihi: 10 Şubat 2019.
- Fertö, I. L. J. Hubbard, 2003. Revealed comparative advantage and competitiveness in hungarian agri-food sectors. *The World Economy*, 26(2): 247-259.
- Hinloopen, J., C. V. Marrewijk, 2004. Dynamics of chinese comparative advantage. Tinbergen Institute, Discussion Paper No: TI 2004-034/2, Rotterdam.
- Kılıç, A., 2013. Türkiye’de Pamuğun Uluslararası Rekabet Analizi ve Rekabet Koşullarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Adana, 233 s.
- Kırankabeş, M. C., 2009. Küresel rekabet gücü analiz yöntemi ve küresel krizleri algılama yeteneği: 2008–2009 dünya ekonomik forumu küresel rekabet raporu doğrultusunda türkiye’nin değerlendirilmesi. *Mevzuat Dergisi*, 143, <http://www.mevzuatdergisi.com/2009/11a/02.htm>, (Erişim tarihi: Şubat 2019).
- Kotan, Z., S. Sayan, 2001. A Comparative Investigation of the Price Competitiveness of Turkish and Southeast Asian Exports in the European Market in the 1990’s. The Central Bank of the Republic of Turkey Research Department Discussion Paper No:2001/2, Ankara.
- Ma, J., J. Xao, 2010. RCA analysis on norwegian salmon exports to china. *Asain Social Science*, 6(8): 100-103.
- Ongsritrakul, S., L. Hubbard, 1996. The export market for Thai frozen shrimps in the European Union. *British Food Journal*, 98(8): 24–28.
- Özden, C., 2015. Dünya ve Türkiye Baklagil Piyasaları ve İhracat Rekabeti Açısından Türkiye’nin Konumu. Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü, Ankara.
- Porter, M.E., 1990. New global strategies for competitive advantage, *Planning Review*, May/June : 4-14.
- Saraçoğlu, B., N. Köse, 2000. Bazı Gıda Sanayilerinin Uluslararası Rekabet Gücü: Makarna. Bisküvi ve Un Sanayi. Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü. Ankara.
- Şahinli, M.A., 2011. Açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksi: Türkiye pamuk endüstrisi üzerine bir uygulama, *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 21: 227- 240.
- T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü, 2018. 2017 Yılı Pamuk Raporu, 43s.
- Tabata, S., 2006. Observations on changes in russia’s comperative advantage, 1994-2005. *Eurasian Geography and Economics*, 47(6): 747-759.
- Tosun, D. & N. Demirbaş, 2008. Türkiye turunçgil sektörünün uluslararası rekabet gücünün analizi (s.225-231), Bahçe Ürünlerinde IV. Muhafaza ve Pazarlama Sempozyumu (8-11 Kasım 2008), Antalya.
- Tyszynski, H., 1951. World trade in manufactured commodities, 1899-1950. *The Manchester School*, 19(3): 272-304.
- UN-COMTRADE, 2019. United Nations Commodity Trade Statistics Database (COMTRADE). <http://comtrade.un.org/db/> (Erişim Tarihi: Haziran 2019).
- Veeramani, C., 2002. Intra-Industry trade of India: trends and country-specific factors. *Weltwirtschaftliches Archiv*, 138(3): 509-533.
- Vollrath, T.L., 1991. A theoretical evaluation of alternative trade intensity measures of revealed comperative advantage. *Weltwirtschaftliches Archiv*, 127(2): 265-280.